

Stortingsmelding 10 – Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi

Norsk Folkehjelp er opptatt av spørsmålet om næringslivets samfunnsansvar i et **utviklingsperspektiv**.

Stortingsmeldingen som er til høring vektlegger sterkt bedrifters positive bidrag og oppfordrer til økte investeringer i utviklingsland. Slike investeringer kan ha en positiv effekt på utvikling, men vi vet at det slett ikke alltid er tilfellet. Det finnes alt for mange eksempler på bedrifter som tar ut overdreven profitt, unndrar skatt og overlater de sosiale og miljømessige problemene til vertslandet og lokalsamfunnene. Vi kjenner også eksemplene der brudd på menneskerettigheter har skjedd som et resultat av norske bedrifters virksomhet.

Det er derfor vi trenger debatten om næringslivets samfunnsansvar. Det er derfor vi trenger regulering av bedriftenes virksomhet. Bindende regelverk er spesielt viktig i forhold til mange utviklingsland som har liten forhandlingskapasitet overfor multinasjonale selskaper. Det er også viktig i land der staten ikke selv respekterer menneskerettighetene eller tar vare på fellesgodene til hele befolkningens beste.

På tross av en god analyse av problemstillingen utpensler ikke meldingen en norsk reguleringspolitikk. Regjeringen har høye mål, ambisjoner og forventninger i forhold til samfunnsansvar, men omsetter ikke dette i forpliktende tiltak.

Vår viktigste innvending i forhold til stortingsmeldingen er at det forblir med forventningene. Det er bra å forebygge gjennom bevissthet om etikk. Det er bra å jobbe for et internasjonalt regelverk på sikt, men meldingen burde som et minimum ta de første skrittene i retning av bindende norske regler. Dette er spesielt relevant i Norge der staten er en stor investor og eier. Vi ønsket oss en melding som gir svar på spørsmålet: Hvilke sanksjoner iverksettes det i Norge dersom en norsk bedrift begår brudd på menneskerettigheter eller faglige rettigheter i utviklingsland? Det svaret får vi ikke.

Norsk Folkehjelp har som medlem av Forum for Utvikling og Miljø gitt innspill til Stortingsmeldingen og står bak deres kommentarer. I denne høringen vil Norsk Folkehjelp rette søkelyset på noen sentrale områder:

- **Offentlig åpenhet;**
 - Det må pålegges klare forpliktelser når det gjelder åpenhet om pengestrømmen. **Rapportering etter felles standarder**, etter for eksempel Global Reporting Initiative System, må være et krav. Som et minimum må det innføres i selskaper med statlige eierandeler, som mottar investeringstøtte eller bistandsmidler.
 - Åpenheten må også omfatte **sivilsamfunnsorganisasjoner** i sør. Norge må støtte organisasjonene i deres arbeid som pådrivere for samfunnsansvar. Norske ambassader må ikke bare bistå næringslivet, men også sivile aktører i sør med informasjon om norske bedrifters virksomhet.

Norsk Folkehjelp

- **Ta lokalsamfunn på alvor;** Bedrifters etablering i lokalsamfunn er ofte konfliktfylt, spesielt når det gjelder utvinning av naturressurser. Vi må sikre at bedrifter forhandler med de legitime representanter i berørte lokalsamfunn før et selskap etablerer virksomhet der. Her bør respekt for ILO konvensjon 169 om urfolks rettigheter vektlegges spesielt. Det er viktig at bedrifter ikke bidrar til å splitte lokalsamfunn. Håndteringen av forholdet til lokalsamfunn må inn i bedriftenes rapportering.
- **Fordeling - Dilemma mellom profitt og utvikling;**
 - Meldingen drøfter ikke dilemmaet mellom norske selskapers mål om å generere mest mulig profitt og hensynet til utvikling som krever at mest mulig blir igjen i landet der virksomheten drives. Er det greit for norske – ofte statseide – selskaper å unytte svak lovgivning i utviklingsland for å betale minst mulig skatt, avgifter og royalties?
 - Selv om skatt betales er det ingen garanti for at dette tjener flertallet i befolkningen. Norge må aktivt **bistå utviklingsland i utformingen av reguleringspolitikk**, slik vi selv har så gode erfaringer med.
 - Meldingen tar alt for lett på spørsmålet om **rettigheter til jord og naturressurser**. Vi trenger mekanismer og en praksis som sikrer at norske bedrifter ikke bidrar til ytterligere å svekke individuelle, kollektive eller tradisjonelle rettigheter til befolkning på landsbygda. Hva gjør vi med konfliktene som oppstår? Hvordan sikrer vi at norske interesser ikke fordriver folk fra området de bor? Her trengs det grundigere analyse og klarere retningslinjer.
 - Vi ser positivt på regjeringens strategi for **arbeidsrettigheter** globalt og anbefalingen om det viktige samarbeidet med fagbevegelsen og oppfordringen om å trekke inn tillitsvalgte/ansattes representasjon i styrer også i utviklingsland. Vi savner imidlertid klarere krav til norske bedrifter som opererer i utviklingsland om betaling av anstendige lønninger, lik lønn for likt arbeid for kvinner og menn, som er sentralt for fordeling av godene.
- **Erstatning;** Det må etableres norske mekanismer som sikrer erstatning til lokalsamfunn eller personer som er offer for brudd på menneskerettigheter eller miljøkriminalitet som et resultat av norske bedrifters virksomhet.

Under revisjonen av aksjeloven i 2006 oppfordret justiskomiteens flertall regjeringen om å utrede nasjonale retningslinjer for næringslivets samfunnsansvar i utlandet. Norsk Folkehjelp kan ikke se at denne meldingen svarer på oppfordringen. Utenrikskomiteen må be regjeringen om å utrede klare norske retningslinjer for næringslivets samfunnsansvar.